

כנודע, ומזה זכו למצות שבת לצאת מימי החול. ואף מי שלא נזהר בימי החול שלא להדבק בדברים גשמיים, זה חסד מן השמים כי יש לו עליה בשבת, כמו שכתב האריז"ל, ועל כן כתוב במשנה תורה³⁴: לעשות את יום השבת, כי במה שנשמר בחול שלא להדבק בדברים גשמיים, בזה עושה את השבת. (כתי"ג³⁵)

2

במדרש³⁶: יודע ה' ימי תמימים ונחלתם לעולם תהי' וכו', כשם שהם תמימים כך שנותם תמימים וכו'.

כי הצדיק יסוד עולם, פי' הוא שמושך הנחל המשפיע לבחינת עולם, שהיא הקדושה כמו שהיא נעלמת תוך הטבע (כמש"כ א"א זצ"ל)³⁷—שנקרא עולם³⁸, ונמצא שהצדיק בידיעתו זאת שעיקר החיות מהשי"ת שגנוז תוך הטבע, כמו שכתוב³⁹: אור זרוע לצדיק, שלהצדיק נתגלה הקדושה הגנוזה⁴⁰, כנ"ל, ועל ידי זה מדבק ומחבר כלל העולם להקב"ה.

וזה שכתוב⁴¹: יודע ה' ימי תמימים, שמקשרים הימים להיות מקושרים ודבקים להשי"ת, והדביקות נקראה בשם ידיעה, כמ"ש⁴²: בכל דרכיך דעהו, מלשון תתקשרות, כמו והאדם ידע וגו'⁴³ כמו שכתוב בזה"ק⁴⁴; ונחלתם לעולם תהיה, והוא כמשל שממשיך הנחל הבא ע"י מ"נ⁴⁵ שמעוררים הצדיקים, ולכך נקרא נחלתם, וממשיכים לבחינת עולם, כנ"ל. ופירוש תמימים — בלא מום, וזו בחינת צדיק שומר הברית, שהברית כוללת כל המצוות, וגימטריא תרי"ג עם מצות מילה, שחיא הברית עצמו, ולא נאמר תמים באברהם עד שנימול⁴⁶, והיינו שאין אדם נקי בשמירת הברית כל זמן שיש בו אבר שאינו מתוקן, ומבשרי אחזה אלוה, כמו

בתנחומא לך ט': סימן נתן לו הקב"ה לאברהם שכל מה שאירע לו אירע לבניו. ועיין רמב"ן לך י"ב, ו': כל מה שאירע לאבות סימן לבנים. ובמהר"ל (גבורות ה' פ"ה): כי מעשה אבות ירשו בנים. 34. ה', ט"ו. 35. בכתי"ג יש המשך למאמר זה, והוא מתחיל: פירוש אחר, איך בשמירת שבת וכו', והוא נמצא גם בכתי"א ע' 83. אצלנו הוא כלול בענייני שבת להלן ו'/י"א. ועיין שמ"ש חיי שרה רל"ג, בשם אביו זצ"ל.

36. ב"ר פנ"ח, א'. 37. בכתי"י יש כאן שלוש מלים בלתי מובנות בהקשר זה: שהיא נעלמת תוך הטבע (כמש"כ א"א זצ"ל) שנקרא עולם, וכו'. ובפרט שאין דרכו של המחבר להביא מדברי אביו בדברי החסידות שלו, מה גם שמוסיף: זצ"ל, ז"א שנכתבו אחרי פטירת אביו, בסוף שנת תרמ"ה, והרי כפי שנמסר — ויש גם ראיות לדבר — כתי"י זה זמנו מימי קרוב שניבין, ואז היה עוד אביו בחיים. יתכן שאחר פטירת אביו הוסיף בכתי"י כהערה את המלים הנ"ל, והמעתיק שילבם בתוך המאמר, ואולי גם שלא במקומם. ואולי יש כאן טעות סופר, וצ"ל: כמש"כ אדמ"ו זצ"ל, והכוונה לחי' הרי"ם, ועיין הערה 38. 38. עולם ע"ש ההעלם, עיין ס' הוכות להרי"ם זצ"ל מגור (פ' שלח): שעולם נקרא ע"ש העלם אלהותו ית"ש, וזה ההעלם הוא קיומו, שאינו בטל במציאות. ועיין מדרש קהלת ג', עה"כ את העולם נתן בלבם את ההעלם נתן בלבם. ובתקוני זוהר (תק' מ"ב): ובגין דא אתקרי עולם עלם, דצריך לאעלמא לי' מכולי עלמא, דאיהו עלם ושכינתא נעלמה וכו'. 39. תהלים צ"ז, י"א. 40. פי' אור הזרוע — הגנוז — נתגלה לצדיק. 41. תהלים ל"ז, י"ח. 42. משלי ג', ו'. 43. בראשית ד', א'. 44. תקו"ז, תק' ס"ט; ועיין זוהר ח"ג, פ"ז, ב. השווה רמב"ן (דרוש לראש השנה): כי הידיעה יאמר על הדבקות, כמו: והאדם ידע, בחולה ואיש לא ידעה. ועיין תניא (ליקוטי אמרים פ"ג). 45. מ"נ — מין נוקבין, השתוקקות, אתערותא דלתתא. 46. נדרים ל"א, ב, במשנה: לא נקרא שלם עד שמל,

שאי אפשר להיות הזיווג עד שנתפסעלו כל אברי גידי האדם, וזה משל להבין כי אי אפשר להיות נדבק בהשי"ת בבחינת צדיק לעשות תולדות, להמשיך שפע וחיות לעולמות, עד שניתקן כל האדם ממש להיות נדבק בהשי"ת עד שנקרא תמים בלא מום.

יש עוד פירוש בבחינת תמים: חלק ה' ממעל שיש באדם, שהיא הנשמה, והצדיק צריך שיהיה מכוון חלקו למטה בקדושה, להיות הכנה לקבל הנשמה, חלק אלוהי, כנ"ל, ואז נקרא תמים. וזה שאמרו חז"ל⁴⁷ אברהם אברהם, משה משה, כשם שהוא למעלה כן הוא למטה. והנה ידוע שהתורה היא למעלה מן הזמן⁴⁸, שהזמן הוא בכלל בריאת העולם והטבע⁴⁹, וא"כ מה שזכר הזמן בתורה⁵⁰, שבכל הטבע יש חיות מהשי"ת על ידי התורה, ויש בהזמן עצמו גם מה שהוא למעלה מהזמן⁵¹. וכמו שהצדיק תמים במעשים, שכל גופו ומעשיו כולם נאחזים ודבוקים בנקודה הפנימית, חיות הקדושה, עד שהוא תמים כנ"ל, כמו כן שנותיהם של צדיקים הם תמים ודבוקים בשורשם, עד שגם הזמן דבק ובטל אל הבחינה שלמעלה מן הזמן שגנוז בתוך הזמן, ואז נקרא הזמן תמים, שהרי הזמן שלמטה אינו נפרד (ונשתנה) [ושונה] ממקור החיות של הזמן, ששם בשורשו הוא אור שלמעלה מן הזמן, כנ"ל. ועל זה נאמר: ידע ה' ימי תמימים, כי ימיהם עומדים לפני הקב"ה, ועל זה נאמר בזה"ק⁵²: בא בימים, שהצדיק בא עם ימיו לפני הקב"ה, עיי"ש, ועיין בזה"ק ותמצא מפורש כל הענין הנ"ל.

ופירוש ויהיו חיי שרה מאה שנה וגו', שקכ"ז שנה היתה החיות בעולמות של שרה, שהיא המשרה החיות להזמן הזה, כמו שכתוב: ידע ה' ימי תמימים ונחלתם לעולם תהיה, ונקראו: שני חיי שרה, שהשנים הן חיות שלה. ודו"ק⁵³. (כתי"ג)

ד

במדרש⁵⁴ ויבא אברהם לספוד לשרה, מהיכן בא? ר' לוי אמר: מקבורתו של תרח לשרה בא. אמר לו ר' יוסי וכו', אלא מהיכן בא? מהר המוריה בא. הרמב"ן⁵⁵ טוען, שלדעתו ענין ויבא אין הפירוש ביאה ממקום למקום, רק מלשון מתעורר, ומתחיל במלאכה יקרא בא אליה, כמו שכתוב בא בשכרו, שבא אל המלאכה ההיא בשכרו, ובדברי חכמים יש הרבה: בא לו לגרה וכו', אני לא באתי למידה זו, ועיין ברמב"ן.

ולענ"ד יש בדברי המדרש ענין נפלא. כי ענין ההספד לשרה הוא גמילות חסד, וכמו שאמר במדרש⁵⁶: רודף צדקה וחסד זה אברהם וכו' וחסד שגמל חסד לשרה,

שנא' התהלך לפני והיה תמים. ועיין זוהר ח"א, קס"א, א. 47. תנחומא שמות, י"ח; ב"ר פ"ל, ד': כל מי שנכפל שמו יש לו בעוה"ז ויש לו בעוה"ב. ועיין זוהר ח"א, ס"א, א, בתוספתא. 48. מהר"ל: תפארת ישראל פכ"ה; נתיבות עולם, נתיב התורה, פ"א. 49. פי' שהזמן הוא נברא, והוא בתוך הטבע. 49*. והרבה גופי תורה תלויים בזמן, ובמועדי קודש, ואיך זה תלויה דתורה בזמן? 50. פי' כמו שיש בכל הטבע נקודה פנימית, אלהית, שהיא למעלה מן הטבע, כך יש בזמן הטבעי נקודה פנימית שהיא למעלה מן הטבע, היינו למעלה מן הזמן. 51. עיין ח"א, קכ"ט, א; רכ"א, ב, וכן רכ"ד, א; זכאין אינן צדיקא דומיהון כולהון סמירין אינון לגביה דמלכא קדישא וכו'. 52. מאמר זה שונה בתוכנו ובסגנונו מיתר מאמרי המחבר, ומתעורר פקפוק אם הוא מפרי עטו. 53. ב"ר פנ"ח, ה'. 54. בראשית כ"ג, ב'. 55. ב"ר פנ"ח, י"ג.